

98. Istorinis Vilniaus centras (Lietuva) (C 541)

Pasaulio paveldo vertybių, įrašytų į
Pasaulio paveldo sąrašą, išsaugojimo būklė

Įrašymo į Pasaulio paveldo sąrašą metai
1994

Kriterijai
(ii) (iv)

• Įrašymo į Pavojuje esančio pasaulio paveldo sąrašą metai
Nėra

Ankstesni komiteto sprendimai
30 COM 7B.86; 32 COM 7B.99; 33 COM 7B.112

Tarptautinė pagalba
Bendra vertybei suteiktos pagalbos suma – 114 550 JAV dolerių, įskaitant Tarptautinio kultūros vertybių konservavimo ir restauravimo studijų centro (ICCROM) organizuojamus mokymo seminarus.

UNESCO nebiudžetinės lėšos
Bendra vertybei suteiktos pagalbos suma: Vilniaus senamiesčio atgaivinimo strategijos rėmuose, iš Jungtinių Tautų vystymo programos (JTVP) - Strateginio planavimo ir politikos vystymo programos (angl. SPPD) buvo skirta 64 000 JAV dolerių.

Ankstesnės stebėjimo misijos
1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 m.: Pasaulio paveldo centro projektų misijos; 2005 m. gegužės mėn.: Pasaulio paveldo centro vizitas; 2006 m. gruodžio mėn.: regioninis seminaras.

Ankstesnėse ataskaitose nustatytos pagrindinės grėsmės:

- a) aukštybiniai pastatai, kurie gali turėti poveikį vizualiam vertybės vientisumui;
- b) bendro valdymo plano ar sistemos nebuvimas;
- c) aiškios teisinės apsaugos poreikis.

Paaiškinamoji medžiaga
<http://whc.unesco.org/en/list/541/>

Vertybės išsaugojimo einamosios problemos

2011 m. vasario 11 d. Konvencijos Šalis pateikė išsaugojimo būklės ataskaitą, į kurią buvo įtraukti šie dokumentai, patvirtinti atitinkamų vyriausybės institucijų: „Pasaulio paveldo vietovės – Vilniaus istorinio centro – išskirtinės visuotinės vertės valdymo sistemos metmenys“ ir „Vilniaus senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas“.

a) Teisinė apsauga

Komiteto reikalavimu, Konvencijos Šalis nurodo keturis pagrindinius įstatymus, susijusius su Vilniaus istorinio centro apsauga: Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas (1995), Valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas (2005), Saugomų teritorijų įstatymas (1993), bei Teritorijų planavimo įstatymas (1995). Lietuvos Respublikos kultūros ministerija taip pat yra patvirtinusi Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentą (2003), kuris apibrėžia senamiesčio sudėtinių dalių priežiūros, naudojimo ir tvarkymo reikalavimus. Konvencijos Šalis taip pat išvardijo daug įstatymų, kurie daro netiesioginę įtaką vertybei, įskaitant jos kilnojamojo paveldą, tradicines kultūros išraiškas, aplinką bei statinius.

b) *Integruotas valdymo planas / sistema*

Iš Konvencijos Šalis ataskaitos akivaizdu, kad yra daugybė skirtingų įstatymų ir planavimo mechanizmų, kurie reikšmingi Vilniaus senamiesčio valdymui. Atsakydama į Pasaulio paveldo komiteto reikalavimus, Konvencijos Šalis pateikė dokumentą, nurodantį gaires, kuriomis remiantis galima koordinuoti ir integruoti įvairias institucijas ir organizacijas, dalyvaujančias Vilniaus senamiesčio valdyme.

Svarbiausias metmenų aspektas – komisijos vietovės verčių priežiūra ir koordinavimui bei vietovės valdymo integravimui sudarymas. Šios komisijos paskirtis būtų užtikrinti teritorinį integravimą; horizontalų, tarpinstitucinį ir daugiadisciplinį integravimą, vertikalias valdymo sąsajas; darnumą tarp valstybinių institucijų, vietinės valdžios ir visuomenės. Komisiją turėtų sudaryti valstybės valdžios, kitų valstybinių institucijų, kurių veikla yra susijusi su vietoje bei kurios galėtų daryti įtaką išskirtinės visuotinės vertės (IVV) pokyčiams, atstovai, taip pat nevyriausybinų mokslo ir švietimo organizacijų bei suinteresuotų visuomenės organizacijų atstovai. Komisija turėtų susirinkti bent kartą per tris mėnesius apžvelgti per tuos mėnesius įvykdytos veiklos, stebėti ir įvertinti problemas / poveikį vertybei bei rengti metinius veiksmų planus problemoms spręsti ar jų poveikiui mažinti. Komisija taip pat turėtų ruošti metines ataskaitas, prisijungdama prie Pasaulio paveldo periodinių ataskaitų kūrimo proceso. Viena iš pirmųjų komisijos užduočių turi būti Vilniaus senamiesčio atgaivinimo strategijos peržiūrėjimas. Ataskaitoje minima, jog Lietuvos Respublikos kultūros ministerija bei savivaldybė nuo 2011 m. vasario mėnesio pradės pasitarimus dėl integruoto vertybės valdymo. 2010 metais buvo patvirtintas specialusis Vilniaus senamiesčio teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas.

c) *Aukštybiniai pastatai, turintys įtakos vizualiam vertybės vientisumui*

Konvencijos Šalis teigia, kad Vilniaus miesto bendrajame plane reglamentuojamas vizualusis poveikis, taip pat ir pastatų aukštis buferinėje apsaugos zonoje. Šio plano paskirtis – užtikrinti vizualiųjų ryšių tarp apsaugos zonų, vertingų vaizdų, panoramų, siluetų išlaikymą ribojant naujų pastatų aukštį bei nustatant pastatų atvirose erdvėse aukščių santykį. Plane draudžiami nauji pastatai, išskyrus tuos, kurie atitinka urbanistinio plano ar erdvinės struktūros supratimą, arba yra pastatyti pagal tradicinius erdvinės formos principus. Prieš leidžiant naujų pastatų statybas, būtina atlikti vizualaus poveikio apsaugos zonai analizę.

d) *Išskirtinės visuotinės vertės aprašas*

Komiteto reikalavimu Konvencijos Šalis ataskaitoje pateikia išskirtinės visuotinės vertės aprašo projektą, kuris persiųstas Tarptautinės paminklų ir paminklinių vietovių tarybos (ICOMOS) peržiūrai.

e) *Nežymūs ribų pakeitimai*

Kartu su išsaugojimo būklės ataskaita Konvencijos Šalis pateikė žemėlapią bei tekstą, kuriame nurodytos tikslios vertybės ir jos apsaugos zonos ribos. Tačiau ji nepateikė to Pasaulio paveldo centrai iki 2011 m. vasario 1 d. dėl nežymių vertybės teritorijos bei jos apsauginės zonos ribų pakeitimų pagal pateikimo formą, kuri buvo persiųsta Konvencijos Šaliai 2008 metais.

Išvados

Pasaulio paveldo centras ir patariamąsios organizacijos atkreipia dėmesį į teisinį reguliavimą. Nors, kaip teigiama Pasaulio paveldo komiteto sprendime, priimtame 33-osios sesijos metu, planuojamos „Vietovės verčių priežiūros ir koordinavimo bei vietovės valdymo

integravimo komisijos“ svarbiausias tikslas – užtikrinti integruoto valdymo sistemą, kuri leistų teisiniam reguliavimui efektyviai apsaugoti vertybę. Tačiau Pasaulio paveldo centras ir patariamąsios organizacijos pažymi tai, kad nuo 2009 metų Konvencijos Šalies ataskaitos matyti labai maža pažanga dėl šios komisijos sudarymo. Ši nauja komisija nei pradėjo darbą, kaip reikalavo Pasaulio paveldo komitetas, nei užsibrėžė aiškius išsaugojimo tikslus, nei sukūrė sprendimų priėmimo procesą ir procedūras. Be to, nėra papildomos informacijos apie tai, kurios valstybės, savivaldos lygio ir visuomenės institucijos dalyvaus komisijos veikloje. Ši komisija savo darbą turi pradėti nedelsdama, nustatydama aiškius tikslus ir procedūras, kad galėtų efektyviai kontroliuoti veiklas ar nepageidaujamus faktorius, kurie galėtų turėti įtakos vertybės išskirtinei visuotinei vertei.

Dėl aukštybinių pastatų klausimo svarstymo: nors Konvencijos Šalies ataskaitoje ir nurodoma apie statybas siūlomoje buferinėje apsaugos zonoje, tačiau nėra papildomos informacijos apie aukštybinius pastatus už siūlomos apsaugos zonos ribų, kurie gali turėti įtakos vertybės išskirtinei visuotinei vertei. Būtų naudinga, jei Konvencijos Šalis išvystytų poveikio paveldui įvertinimo strategiją užtikrinant, kad dideli statiniai, nepriklausomai nuo jų vietos, nedarytų neigiamo poveikio išskirtinei visuotinei vertei.

Dėl siūlomų nežymių teritorijos ir jos apsaugos zonos ribų pakeitimų, Pasaulio paveldo centras išsiuntė laišką Konvencijos Šaliai, oficialiai reikalaujamas artimiausiu patogiu laiku pateikti prašymą nežymiems ribų pakeitimams atlikti.

Vertėjui LR BK 235 str. yra žinomas, vertimas atitinka originalą. UAB „Vertimų projektai“, į.k. 301697683, adresas: Danės g. 6, Klaipėda. Tel.: 8 46 302 302. Direktorė Neringa Tomkevičienė

